

Dr hab. med. Aleksandra Banaszkiewicz
Klinika Gastroenterologii i Żywnienia Dzieci
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Warszawa, 18.03.2019

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr Agnieszki Lintowskiej

pt. Percepcja i rozpowszechnienie wybranych czynników ryzyka palenia tytoniu i używania innych wyrobów nikotynowych wśród dzieci i młodzieży w południowo-zachodniej Polsce

Palenie papierosów, i w mniejszym stopniu, palenie innych wyrobów tytoniowych jest najczęstszym uzależnieniem u ludzi w każdym wieku. Papierosy pali ponad miliard ludzi na świecie, a skalę problemu może obrazować fakt, że co roku, z powodu chorób będących konsekwencją palenia papierosów umiera około 7 milionów ludzi. W Polsce do palenia papierosów przyznaje się około $\frac{1}{4}$ populacji osób powyżej 15 r.ż. Wśród palących są także dzieci i młodzież.

Palenie tytoniu jest ściśle związane ze zwiększonym ryzykiem zachorowania na wiele nowotworów, m.in. płuc, jamy ustnej, krtani, zatok, ale także jelita grubego, trzustki, przełyku, żołądka, wątroby pęcherza moczowego, jajników czy szyjki macicy. Ponadto, niekorzystnie wpływa na układ krążenia przyczyniając się do choroby niedokrwiennej serca czy udarów mózgu. Palenie tytoniu jest jedną z głównych przyczyn zachorowań na choroby układu oddechowego, przede wszystkim na przewlekłą obturacyjną chorobę płuc, sprzyja zachorowaniu na cukrzycę typu 2, pogarsza przebieg chorób np. choroby Leśniowskiego-Crohna.

Stosunkowo od niedawna wiadomo, że nie tylko palenie czynne ale również bierne narażenie na dym tytoniowy ma podobne negatywne skutki zdrowotne. Ze względu na szerokie rozpowszechnienie palenia tytoniu oraz wyżej wymienione konsekwencje zdrowotne od wielu lat prowadzone są liczne akcje i kampanie mające na celu zapobieganie paleniu oraz zaprzestanie palenia przez już palących; niestety nie przynoszą one wymiernych rezultatów.

Autorka podjęła się bardzo trudnego i ważnego zadania - próby określenia rozpowszechnienia palenia wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży oraz analizy wybranych środowiskowych czynników ryzyka i przekonań dotyczących palenia tytoniu.

Rozprawa liczy 155 strony, z prawidłowo rozplanowanym podziałem na poszczególne części.

We wprowadzeniu Autorka w syntetyczny, klarowny sposób przedstawiła dane epidemiologiczne dotyczące palenia wyrobów tytoniowych i zdrowotne konsekwencje ich stosowania ze szczególnym podkreśleniem konsekwencji ich stosowania przez dzieci i młodzież. Krótco, w przejrzysty sposób opisała mechanizmy uzależnienia od wyrobów tytoniowych. Przedstawiła także aspekty prawne regulujące dystrybucję wyrobów tytoniowych w Polsce.

Cele pracy zostały szczegółowo przedstawione, a metodyka badań zaplanowana właściwie.

Ankiety wykorzystane w pracy doktorskiej zostały udostępnione przez Amerykańską Akademię Pediatrii i poddane adaptacji kulturowej. Adaptacja jednej z nich została opublikowana w Eur J Clin Exp Med. Autorka jest pierwszym autorem artykułu a odpowiedni odnośnik do pozycji piśmiennictwa znajduje się w rozdziale Metody. Czy Autorka brała udział w adaptacji drugiego kwestionariusza? Nie wątpię, że tak. Wydaje się, że w rozdziale Metody powinien się znaleźć krótki opis procesu.

Badanie zostało zrealizowane na imponującej grupie ankietowanych – łącznie ponad 2700 osób: dzieci, młodzieży i dorosłych. Sposób losowego wyłonienia klas szkolnych, które były poddawane ankiecie został dokładnie zaplanowany aby uzyskać miarodajne wyniki reprezentatywne dla całego Dolnego Śląska. Autorka opisuje, że badanie było wykonane przez zespół przeszkolonych ankietorów z Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych. Do ich zadań należało także nawiązanie kontaktu z wybraną szkołą i sporządzenie raportu z badania. Autorka zdecydowała, w moim przekonaniu słusznie, żeby nie przeprowadzać ankiet dla rodziców/opiekunów w tych samych rodzinach, w których przeprowadzono ankietę wśród dzieci i młodzieży. Decyzja ta, umotywowana w danych z piśmiennictwa, podyktowana była obawą o zapewnienie dostatecznej anonimowości i szczerości odpowiedzi udzielanych przez dzieci i młodzież mających świadomość, że ich ankiety są powiązane z ankietami rodziców/opiekunów. W związku z tym nasuwa się pytanie czy dobór klas, w których ankietowani byli rodzice/opiekunowie podlegał takim samym rygorom jak dobór klas, w których ankietowani byli uczniowie? Wydaje się, że ta informacja powinna znaleźć się w rozdziale Metody. Metody statystyczne zostały prawidłowo dobrane.

W rozdziale Wyniki, w opinii recenzenta, warto by było podać, czy wszystkie ankiety zostały zwrócone i czy na wszystkie pytania udzielono odpowiedzi.

Do najistotniejszych wyników pracy Autorki należą stwierdzenia:

- niemal 1/5 uczniów szkoły gimnazjalnej oraz niemal połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wypaliło >100 papierosów w swoim życiu, a 30% z nich robiło to codziennie przez ostatnie 30 dni,
- ponad 70% uczniów pierwszego papierosa w życiu zapaliło przed 15 r.ż.,
- nawet co piąty uczeń zgłasza objawy uzależnienia od wyrobów tytoniowych,
- niemal co czwarty uczeń uważa, że palący mają więcej przyjaciół, a co trzeci uczeń zapali, jeżeli zaproponuje mu to przyjaciel,
- jedna czwarta uczniów uważa, że palenie kilku papierosów w tygodniu jest nieszkodliwe lub mało szkodliwe,
- wyroby tytoniowe pali 1/3 rodziców/opiekunów.

Wyniki zostały uporządkowane w podrozdziałach. Autorka starała się je przedstawić w poszczególnych bardzo szczegółowych tabelach. Niepotrzebnie jednak, w opinii recenzenta, Autorka dodatkowo opisuje, czasami bardzo szczegółowo, dane zawarte w tabelach. Przy wielości wyników, i w związku z tym dużej (29!) liczbie tabel utrudnia to czytanie rozdziału i wyłonienie najważniejszych wyników.

Dyskusja została przez Autorkę przeprowadzona prawidłowo, świadczy o dobrej znajomości omawianego tematu. Autorka sprawnie przytacza polskie i zagraniczne badania i opracowania związane z omawianym zagadnieniem, a cytowane piśmiennictwo (174 pozycje) w przeważającej większości dotyczy prac z ostatnich kilku-, najwyżej kilkunastu lat. Autorka nie uwzględniła, chociaż nie jest to obligatoryjne ale zazwyczaj bardzo wartościowe, omówienia ograniczeń swojej pracy. Wnioski Autorka z przeprowadzonego badania wyciągnęła prawidłowo.

W streszczeniu, zarówno polskim jak i angielskim, wśród celów badania znalazła się ocena ryzyka regularnego palenia w przyszłości. Cel ten nie został wymieniany w celach (na stronie 38) rozprawy doktorskiej. W streszczeniach nie zamieszczono wniosków.

Cała praca zredagowana jest starannie a pojedyncze błędy interpunkcyjne czy stylistyczne nie wpływają na odbiór rozprawy.

Podsumowując, rozprawa doktorska mgr Agnieszki Lintowskiej pt. „Percepcja i rozpowszechnienie wybranych czynników ryzyka palenia tytoniu i używania innych wyrobów

nikotynowych wśród dzieci i młodzieży w południowo-zachodniej Polsce” poświęcona została niezwykle ważnemu zagadnieniu jakim jest palenie wyrobów tytoniowych wśród dzieci i młodzieży. Podjęła się trudnego zadania a badania przez nią przeprowadzone niewątpliwie poszerzają dotychczasową wiedzę i mogą przyczynić się do zaplanowania skutecznej strategii mającej na celu zmniejszenia skutków tego zjawiska w Polsce. Jestem głęboko przekonana, że konsekwencją przeprowadzonej pracy będzie (może niejedna) publikacja w czasopiśmie z IF.

Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytułach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595, z późn. zm.). W związku z tym pozwalam sobie przedłożyć Wysockiej Radzie Wydziału Medycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego wniosek o dopuszczenie Pani mgr Agnieszki Lintowskiej do dalszych etapów obrony pracy doktorskiej oraz o jej wyróżnienie, według stosownych wymagań i przepisów prawa.

Aleksandra Banaszkiewicz

dr hab. n. med
Aleksandra Banaszkiewicz
PEDIATRA, GASTROLOG
GASTROLOG DZIECIĘCY
1165716